

МЕХАНІЗМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТЕХНОПАРКІВ ТА БІЗНЕС-ІНКУБАТОРІВ

Технопарки та бізнес-інкубатори є одними з провідних форм активізації інноваційного процесу. Тому вивчення і розвиток механізмів їх функціонування є важливим науковим і практичним завданням. Питанням розвитку механізмів функціонування технопарків і бізнес-інкубаторів присвячено цілу низку наукових праць [див.: 1-8; 31; 33-34]. Але на сьогоднішній день детально не вивчено наслідки обмеження або відміни спеціального режиму інноваційної діяльності технопарків і не проаналізовано специфічні особливості функціонування бізнес-інкубаторів в Україні. Ціллю даної статті є дослідити саме ці питання.

Одним із найефективніших організаційно-економічних механізмів розробки і впровадження інновацій є технопарки.

Перші технопарки були створені в Україні ще в 1999р. У сучасних умовах у вітчизняній економіці існує 15 технопарків, зокрема:

"Напівпровідникові технології і матеріали, оптоелектроніка та сенсорна техніка" (м. Київ);

"Інститут електрозварювання імені Є.О. Патона" (м. Київ);

"Інститут монокристалів" (м. Харків);

"Вуглемаш" (м. Донецьк);

"Інститут технічної теплофізики" (м. Київ);

"Київська політехніка" (м. Київ);

"Інтелектуальні інформаційні технології" (м. Київ);

"Укрінфотех" (м. Київ);

"Агротехнопарк" (м. Київ);

"Еко-Україна" (м. Донецьк);
"Наукові і навчальні прилади" (м. Суми);

"Текстиль" (м. Херсон);

"Ресурси Донбасу" (м. Донецьк);

"Український мікробіологічний центр синтезу та новітніх технологій" (м. Одеса);

"Яворів" (Львівська область) [9].

Дослідники та експерти констатують, що на сьогоднішній день існує і поширюється в певних колах точка зору про необхідність скасування технопарків (або хоча б ліквідацію пільгового режиму їх діяльності), яка мотивується тим, що технопарки потребують пільг із бюджету, а для всіх господарських структур повинні бути створені рівні умови функціонування [10, 3; 11, 2].

Точка зору стосовно того, що для всіх суб'єктів ринкових відносин мають бути створені приблизно однакові умови господарювання, без сумніву, в загальному вигляді є цілком вірною, але за двох обов'язкових умов: по-перше, така постановка питання можлива, коли зазначені суб'єкти працюють у приблизно однакових умовах господарювання, а, по-друге, – коли ці суб'єкти виконують хоча б порівняні за своїм економічним значенням функції в економіці.

Що стосується технопарків, то тут картина зовсім інша. Вони здійснюють інноваційну діяльність, яка крім звичайного комерційного ризику передбачає значний інноваційний ризик, і тому знаходяться початково в не рівних умовах з іншими суб'єктами ринку. Крім

того, якщо звичайні господарюючі суб'єкти працюють в основному на сьогоднішній тактичну перспективу, то технопарки працюють на стратегічну перспективу, створюючи базис для інноваційного прориву держави.

Таким чином, технопарки знаходяться в не рівних умовах стосовно інших суб'єктів господарювання і виконують зовсім інші завдання. Враховуючи викладене, скасування технопарків та пільг для них є економічно не обґрунтованим. У разі такого скасування Україна втратить значну частину інноваційного потенціалу в тактичній і стратегічній перспективі.

Організаційно-економічний механізм діяльності технопарків згідно Закону України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків" від 16 липня 1999 р. № 991-XIV зі змінами і доповненнями за станом на 25.05.2005 р. в узагальненому вигляді складається з наступних операцій [9].

Операція 1. Заснування технологічного парку. Група юридичних осіб (далі – учасники технологічного парку) засновують технологічний парк (технопарк). Тобто група юридичних осіб укладає договір про спільну діяльність без створення юридичної особи та без об'єднання вкладів учасників технологічного парку з метою створення організаційних засад щодо забезпечення діяльності учасників технологічного парку у виконанні інвестиційних та інноваційних проектів з метою:

виробничого впровадження наукомістких розробок та високих технологій;

забезпечення промислового випуску конкурентоспроможної на світовому ринку продукції.

Операція 2. Утворення керівного органу технологічного парку. Як керівний орган технологічного парку

виступає юридична особа (один з учасників технологічного парку), на яку за договором покладено функції поточного керівництва діяльністю технологічного парку щодо:

оформлення інвестиційних та інноваційних проектів;

використання коштів спеціального рахунку технологічного парку;

контролю за використанням коштів із спеціальних рахунків його учасників;

перевірки та підготовки пропозицій щодо внесення змін або припинення виконання проектів технологічного парку;

підготовки звітів про діяльність технологічного парку;

представлення інтересів учасників технологічного парку в органах державної влади та органах місцевого самоврядування;

укладення відповідно до законодавства договорів від імені технологічного парку та інші функції відповідно до договору.

Операція 3. Затвердження пріоритетних напрямів діяльності технологічного парку. Пріоритетні напрями діяльності для кожного з технологічних парків розробляються відповідно до Законів України "Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки" та "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні". Вони розглядаються Президією Національної академії наук України та затверджуються центральним органом виконавчої влади з питань науки.

Операція 4. Розгляд, експертиза, державна реєстрація інноваційних проектів. Розгляд, експертиза, державна реєстрація інноваційних проектів здійснюються Міністерством освіти і науки України за поданням Національної академії наук України у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Операція 5. Видача свідоцтва про державну реєстрацію проекту технологічного парку. Проект технологічного парку – це підготовлений технологічним парком проект, що пройшов у встановленому порядку експертизу і внесений до державного реєстру, який веде Міністерство освіти і науки України. Свідоцтво про державну реєстрацію проекту технологічного парку видається Міністерством освіти і науки України у строк, що не може перевищувати 90 днів із дня подачі інвестиційних та інноваційних проектів у встановленому порядку.

Операція 6. Запровадження спеціального режиму інноваційної діяльності. Спеціальний режим інноваційної діяльності запроваджується на підставі свідоцтва про державну реєстрацію проекту технологічного парку. Вказане свідоцтво видається на строк реалізації цього проекту, але не більш як на п'ять років.

Операція 7. Контроль за діяльністю технологічних парків. Контроль за діяльністю технологічних парків здійснює Комісія з організації діяльності технологічних парків та інноваційних структур інших типів при Кабінеті Міністрів України, положення про яку затверджується Кабінетом Міністрів України [9].

Моніторинг діяльності технопарків здійснюється на основі наказу Міністерства освіти і науки України від 17.04.2003 р. № 245 “Про затвердження Положення про порядок здійснення моніторингу виконання інвестиційних та інноваційних проектів за пріоритетними напрямками діяльності технологічних парків” із змінами і доповненнями за станом на 25.05.2005 р. [12].

Описаний вище організаційно-економічний механізм виявив достатню ефективність протягом 1999-2004 рр.,

поки в повному обсязі реалізовувався спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технопарків. Це пояснюється тим, що вказаний механізм дозволяв забезпечити:

доскональну експертизу пріоритетних напрямів діяльності технологічних парків;

ретельну експертизу і відбір інноваційних проектів;

пільговий режим для інноваційної діяльності, який створював суттєві стимули для її активізації;

всесторонній моніторинг і контроль за діяльністю технопарків.

Спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технопарків викликає особливий інтерес як складова зазначеного вище механізму, оскільки він безпосередньо створює мотиваційну систему, що стимулює до найбільш ефективної науково-технічної діяльності. Цей режим є своєрідним каталізатором, який спонукає технопарки активізувати виконання інноваційних проектів.

Згідно Закону України “Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків

“Напівпровідникові технології і матеріали, оптоелектроніка та сенсорна техніка”, “Інститут електрозварювання імені

Є.О. Патона”, “Інститут монокристалів” № 991-XIV в редакції від 16 липня 1999 р. був застосований спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності, який складався з наступних підсистем:

особливості запровадження спеціального режиму інвестиційної та інноваційної діяльності (ст. 3);

податкове сприяння технологічним паркам та їх учасникам, дочірнім та спільним підприємствам (ст. 4);

особливості державної підтримки інвестиційної та інноваційної діяльності (ст. 5);

пільговий режим ввезення товарів, устаткування, обладнання, сировини, матеріалів, комплектуючих та інших предметів, які використовуються технологічними парками, їх учасниками, дочірніми та спільними підприємствами (ст. 6);

особливостей валютного регулювання (ст. 7) [13, 818-820].

У цілому спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності, передбачений Законом України № 991-XIV в редакції від 16 липня 1999 р., був сприятливим для умов вітчизняної економіки. Основний стимулюючий вплив спеціальний режим справляв за рахунок податкових і митних пільг, передбачених в ньому. Саме ці пільги створювали потужні фінансові мотиваційні механізми, які спонукали технопарки та їх учасників до активізації інноваційної діяльності та нарощування її обсягів. Що стосується інших пільг, то вони, не зважаючи на стимулюючу дію, все-таки мали допоміжне значення.

Причому важливо підкреслити, що спеціальний режим носив комплексний характер. Його мотивуючий вплив у найбільшій мірі виявлявся при системному застосуванні елементів. Так, цілком природно, що дія податкових і митних пільг є більш значущою, коли не підлягають обов'язковому продажу валютні кошти, що надійшли від реалізації продукції технопарків та їх учасників. Саме така норма передбачена частиною 2 ст. 7 Закону України № 991-XIV від 16 липня 1999 р. [13, 820].

Необхідно зазначити, що в указаному законі вживається термін “спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків” [13], а в подальших редакціях цього ж закону використовується термін

“спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків” [9], яким ми будемо послуговуватися далі.

Не в останню чергу саме завдяки спеціальному режиму інноваційної діяльності технологічні парки за останні роки дали непогані економічні та інноваційні результати. В цілому тільки з 2000р. по I півріччя 2003р. технопарки випустили інноваційної продукції на суму 1 млрд. 382 млн. 396 тис. грн. У 2002р. 94 підприємства (в складі технопарків) виготовили інноваційної продукції на суму 581,9 млн. грн., що склало приблизно 4,6% всієї відвантаженої інноваційної продукції в Україні. В інноваційних та інвестиційних проектах, що реалізуються в рамках технопарків, задіяно більш ніж 23 тис. робітників. Тільки за I півріччя 2003р. було додатково створено 302 нових робочих місця [14, 18].

Особливо показовими є результати діяльності технопарку “Інститут електрозварювання імені Є. О. Патона”. За перші п'ять років роботи (2000-2004 рр.) перераховано до держбюджету і позабюджетних фондів більше 150 млн. грн. Загальна сума нарахованих пільг склала трохи більше 130 млн. грн. Створено базу оподаткування з обсягом виробництва більше 1 млрд. грн. на рік. Надходження до бюджету від виконаних інноваційних проектів першої черги за наступні 5 років (2005-2009 рр.), за прогнозами, перевищать 750 млн. грн. [10].

Таким чином, технопарки виявили в економіці України значну ефективність. Це відбулося в переважній мірі за рахунок того, що існував спеціальний режим інноваційної діяльності, який створював потужні економічні стимули для реалізації інноваційних ініціатив. Причому вказані стимули відносилися до всіх технопарків та їх учасників.

Відповідно, до технопарків була можливість залучити якомога більшу кількість підприємств, що мали інноваційні нароби. А це збільшувало загальну кількість суб'єктів господарювання, що активно залучалися до інноваційного процесу в народному господарстві в цілому.

Згідно Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" та деяких інших законодавчих актів України" від 25.03.2005р. № 2505-IV були скасовані ст. 4 та 6 Закону України від 16 липня 1999 р. № 991-XIV [15]. Ці статті передбачали податкові та митні пільги для технопарків [13, 818-819].

На теперішній час залишилися діючими тільки деякі пільги щодо надання державних гарантій під кредити, що залучаються технопарками, та норма стосовно того, що кошти, які надійшли в іноземній валюті від реалізації продукції технологічних парків, не підлягають обов'язковому продажу (ст. 5,7) [9].

Таким чином, Законом України від 25.03.2005 р. № 2505-IV було скасовано податкові та митні пільги для технопарків, які склали основу спеціального режиму їх інноваційної діяльності. Причому ці пільги були "рушійною силою", головним елементом у механізмі діяльності технопарків. З їх ліквідацією можна стверджувати, що спеціальний режим інноваційної діяльності технопарків залишився на вкрай мінімальному рівні, а його ефективність практично втрачена повністю.

Основним аргументом на користь скасування пільг для технопарків стала точка зору відносно того, що вказані пільги – це нераціональне використання бюджету і що всі суб'єкти господарювання мають бути поставлені в рівні умови функціонування.

Некоректність таких підходів була обґрунтована вище.

Але слід враховувати ще одну суттєву обставину. Діяльність технопарків – це не просто звичайна комерційна діяльність. Це - особливо ризикова діяльність, яка, в кінцевому рахунку, слугує інтересам не окремого підприємця, а інтересам держави в цілому, оскільки примножує її науково-технічний потенціал. Крім того, ця діяльність є фундаментом конкурентоспроможності національної економіки на досить тривалий період.

Технопарки виконують не тільки суто комерційні завдання. Вони також, до певної міри, реалізують найважливіші суспільні функції у вітчизняному народному господарстві, створюючи фундамент "нової економіки". По суті пільги технопаркам – це не "проїдання бюджетних коштів" (як стверджують деякі аналітики), а вкладення капіталу в підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки в поточній і, що особливо важливо, в середньостроковій та стратегічній перспективі. Тобто це – фактично капіталовкладення в майбутнє процвітання країни. Тому цілком природно і економічно обґрунтовано, що держава повинна створювати для суб'єктів, які здійснюють таку діяльність, певний пільговий режим.

Указана вище постановка питання абсолютно не суперечить світовій практиці. В розвинутих країнах завжди надається сприяння сферам господарювання, які пов'язані з підвищеним ризиком, але вкрай важливі з точки зору всього суспільного розвитку. Причому це сприяння надається як опосередковано (через різноманітні кредитні, митні, податкові та інші пільги), так і безпосередньо (через залучення особливо ризикових підприємств до державного сектора економіки) [див.: 16-27 та інші].

Необхідно відзначити ще одну суттєву деталь. Попри всі втрати останніх 10-15 років Україна має вагомий науково-технічний потенціал. Однак у нас фактично немає потрібної кількості фахівців у сфері інноваційного менеджменту, які б могли на достатньому рівні реалізовувати інноваційні проекти, тобто доводити наукові ідеї і розробки до стадії комерційного інноваційного продукту. Без цієї ланки фахівців реалізація результатів діяльності вітчизняного науково-технічного потенціалу на внутрішньому і зовнішньому ринках може суттєво ускладнитись. У свою чергу технопарки, окрім основної функції, виконують вкрай важливу функцію практичної підготовки висококваліфікованих фахівців у сфері інноваційного менеджменту.

Суттєве обмеження спеціального режиму інноваційної діяльності технопарків (за рахунок ліквідації податкових і митних пільг) призведе до системи негативних наслідків, зокрема:

1) психологічних: ліквідація стимулів до високоефективної інноваційної діяльності вкрай негативно позначиться на моральному стані більшості інноваторів;

2) юридичних: ліквідація юридичних норм, які створювали сприятливий правовий клімат для залучення інвестицій і виконання найбільш перспективних інноваційних проектів;

3) економічних: зниження питомої ваги дійсно інноваційних проектів у діяльності технопарків;

підвищення питомої ваги квазіінноваційних проектів у діяльності технопарків, тобто проектів інноваційних лише за формою, а не за змістом;

звільнення з технопарків найбільш перспективних інноваторів і найбільш

кваліфікованих фахівців у сфері інноваційного менеджменту;

зменшення випуску технопарками інноваційної продукції;

4) зовнішньоекономічних: суттєвого зниження конкурентоспроможності вітчизняної економіки на світовій арені в середньостроковій та стратегічній перспективі, оскільки технопарки в сучасних умовах є однією з основних ланок побудови національної інноваційної системи.

Зазначені вище негативні наслідки будуть діяти не відокремлено, а системно, підсилюючи негативний вплив один одного.

Причому якщо найближчим часом не відбудеться відновлення спеціального режиму інноваційної діяльності технопарків у повному обсязі (тобто з поновленням податкових і митних пільг), то більшість технопарків просто припинять своє існування, а решта змінить профіль діяльності на менш ризиковий. Це, з одного боку, призведе до того, що результати, отримані ними в останні роки, будуть назавжди втрачені. З іншого боку, Україна позбавиться можливості рухатись в напрямі постіндустріального розвитку.

Таким чином, технопарки як організаційно-економічні механізми розробки і впровадження інновацій виявилися досить ефективними в економіці України, коли в повному обсязі функціонував спеціальний режим їх інноваційної діяльності. Вони стали найважливішою складовою інноваційного розвитку вітчизняного народного господарства. Можна стверджувати, що ліквідація або призупинення їх діяльності завдасть невиправної шкоди українській економіці в тактичній, середньостроковій і стратегічній перспективі. Скорочення

спеціального режиму інноваційної діяльності технопарків (за рахунок податкових і митних пільг) є вкрай негативним явищем, яке поставить їх на грань виживання.

Технопарки є одним з найвищих досягнень в організаційно-економічних механізмах інноваційного процесу за кордоном і в Україні. Вони протягом десятиліть довели свою ефективність. Однак разом з тим технопарки мають певну недосконалість з точки зору організації інноваційного процесу. По-перше, вони лише частково вирішують питання передачі на рівень технопарку тих функцій, які самі інноваційні фірми вирішити не можуть, або які їм самостійно вирішувати не вигідно. Тобто на рівні технопарків кооперується лише виконання функцій інноваційної інфраструктури. По-друге, технопарки взагалі не вирішують завдання створення умов для зниження інноваційного ризику [28, 46]. Дві наведені вище проблеми є одними з центральних в інноваційному процесі. Вони, до певної міри, вирішуються в такому організаційно-економічному механізмі інноваційної діяльності (розробленому автором), як інноваційний концерн [29; 30].

Одним із важливих інструментів інноваційного розвитку є також бізнес-інкубатори. Вони являють собою структури, які допомагають “молодим” (новоствореним) підприємствам вижити в конкурентному середовищі на перших етапах їх розвитку за рахунок створення сприятливих для них умов, зокрема надання:

в оренду виробничих та офісних площ для здійснення господарської діяльності;

офісних та широкого спектру консультаційних послуг;

допомоги у пошуку фінансових засобів і т.д. [31, 11; 32, 57,58; 33, 13].

Організаційно-економічний механізм функціонування бізнес-інкубаторів доцільно розглянути на прикладі Білоцерківського інноваційного бізнес-інкубатора (БІБІ), оскільки в сучасних умовах, за висновками міжнародних експертів, він є самим ефективним бізнес-інкубатором в Україні, що відповідає міжнародним стандартам [33, 43].

Організаційно-економічний механізм функціонування Білоцерківського інноваційного бізнес-інкубатора складається з наступних основних операцій.

Операція 1. Відбір експертною комісією на конкурсній основі підприємств для прийому до бізнес-інкубатора відповідно до пріоритетів, що встановлені у БІБІ. Рішення експертної комісії має дорадчий характер. Причому претендувати на участь у конкурсі можуть лише ті підприємства, що офіційно зареєстровані згідно з чинним законодавством і надають відповідні документи.

Операція 2. У разі позитивного висновку експертної комісії директор бізнес-інкубатора проводить співбесіду з керівництвом фірми – кандидата на вступ до інкубатора. Під час співбесіди керівництво фірми – кандидата надає директору бізнес-інкубатора інформацію про підприємство і його потреби, на основі якої останній приймає рішення про можливість включення (невключення) підприємства до інкубатора.

У разі прийняття позитивного рішення керівництву ставиться завдання про надання бізнес-плану підприємства. Також директор бізнес-інкубатора інформує кандидатів на вступ про послуги, що надаються інкубатором, умови прийому і діяльності в його межах, правила внутрішнього розпорядку. Керівництво фірми – кандидата оглядає приміщення, які б воно могло

орендувати, і вирішує яке з них найбільше відповідає його вимогам.

Операція 3. Підприємство-кандидат подає бізнес-план, що є обов'язковою умовою для вступу в бізнес-інкубатор. У разі, якщо підприємство розраховує на отримання пільг, то додатково повинно подати фінансові звіти за останній рік (квартал).

Операція 4. Фірмою – кандидатом визначаються та погоджуються з дирекцією інкубатора вимоги щодо підготовки приміщень та набору послуг, які надаються інкубатором. Перелік послуг, що надаються інкубатором, та умови їх надання відображуються в спеціальній угоді.

Операція 5. Фірма-кандидат подає в експертну комісію бізнес-план, заявку та всі документи, необхідні для вступу. Зазначені матеріали оцінюються комісією протягом двох тижнів із дня подання. На вимогу комісії фірма-кандидат може доопрацювати бізнес-план.

Операція 6. У разі позитивного висновку експертна комісія передає затверджений бізнес-план та інші передбачені документи директору бізнес-інкубатора, який протягом одного тижня з дня їх отримання приймає остаточне рішення про прийом підприємства до бізнес-інкубатора.

Операція 7. У випадку прийняття позитивного рішення підприємство та інкубатор підписують договір оренди приміщень та підприємство висловлює згоду з уставом бізнес-інкубатора і правилами перебування в його складі. З цього моменту рішення про прийом фірми в інкубатор вступає в силу. Всі подробиці умов договору орендар попередньо погоджує з директором інкубатора.

Операція 8. На основі підписаного договору директор інкубатора передає клієнту орендовані приміщення, і

сторони підписують акт передачі приміщень.

Операція 9. Орендар (в подальшому – клієнт інкубатора) та інкубатор підписують договір про надання послуг клієнту інкубатором. Перелік послуг, що надаються клієнту, визначається в додатку до зазначеного договору. Сплата наданої послуги здійснюється на основі “Акту підтвердження виконання послуги”.

Операція 10. У відповідності до рекомендацій експертної комісії при сплаті послуг клієнтам інкубатора можуть надаватися пільги.

Операція 11. Бізнес-інкубатор здійснює контроль за підприємствами, що входять до його складу. Основна форма контролю – контроль фінансової діяльності. Для цього підприємство щоквартально передає відповідні фінансові звіти дирекції бізнес-інкубатора, підготовлені відповідно до вимог бухгалтерської звітності.

Контроль здійснюється на основі договору про контроль діяльності (моніторинг) клієнтів бізнес-інкубатора, відповідно до якого клієнт дає згоду на проведення контролю, а бізнес-інкубатор гарантує забезпечення конфіденційності отриманої інформації. В разі відмови від підписання вказаного договору експертна комісія може прийняти рішення про позбавлення клієнта права на оренду приміщень і пільг.

Операція 12. За певних (заздалегідь визначених) умов фірма може вийти з бізнес-інкубатора. Наприклад, коли закінчився встановлений в угоді строк перебування підприємства в інкубаторі, якщо підприємство затримало внесення орендної плати більш ніж на 2 місяці і т.д. Також підприємство може добровільно (відповідно до договору оренди) вийти з бізнес-інкубатора, попередив його керівництво не менше ніж за місяць [33, 52-63].

Описаний вище організаційно-економічний механізм має суттєві переваги. Перш за все він максимально чітко визначає права та обов'язки сторін і санкції в разі невиконання окремих функцій. Зазначений механізм передбачає ретельну експертизу діяльності підприємства перед прийняттям його до бізнес-інкубатора, що може суттєво знизити ризик комерційного “провалу”. Бізнес-інкубатор надає широкий спектр послуг підприємцям-початківцям, щоб вони успішно конкурували в ринковому середовищі, на початковій стадії розвитку. Особливо важливо, що в інкубаторі проблеми розвитку підприємництва вирішуються не фрагментарно, а системно. Клієнти можуть отримати в інкубаторі допомогу практично з усіх питань функціонування комерційної діяльності.

В інкубаторі здійснюється постійний контроль за діяльністю його клієнтів. Причому він реалізується за взаємною домовленістю клієнта та дирекції інкубатора на основі спеціальної угоди. Це дає змогу розкрити незадіяні ресурси та можливості підприємства, виявити найбільш оптимальні напрями та шляхи його розвитку. В той же час постійний моніторинг і контроль діяльності фірми дозволяє завчасно діагностувати та виявити “вузькі місця” в різних сферах її функціонування і вишукати шляхи подолання проблем. Все це в сукупності сприяє системному зміцненню конкурентоспроможності підприємства. При виконанні певних умов клієнт може вільно входити та виходити зі складу бізнес-інкубатора. Тобто він має певний рівень свободи діяльності, навіть знаходячись в його складі.

Білоцерківський інноваційний бізнес-інкубатор за час свого існування досяг вагомих результатів. За сім років його діяльності надана підтримка більш

ніж 300 фірмам, з яких в стінах інкубатора – 217. Тільки в 2004р. надано більш ніж 11 тис. послуг. Щорічно в інкубатор звертається понад 2,5 осіб. Навчання по проблемах підприємницької діяльності пройшло 5740 осіб. Надано сприяння в створенні біля 2000 робочих місць. Працевлаштовано 360 осіб. Практично з усіх регіонів України, з метою вивчення досвіду, інкубатор відвідало понад 900 осіб [34, 7].

Однак необхідно зазначити, що діяльність БІБІ – це скоріше виключення, ніж правило у вітчизняній господарській практиці. Бізнес-інкубація не набула широкого розвитку в економіці України і не стала фундаментом для генерування кластерів малих інноваційних фірм. За даними Міністерства економіки, зареєстровано 78 бізнес-інкубаторів, а реально існують та діють лише 7 [34, 8].

Суб'єктивних та об'єктивних причин такого становища багато. Але головні з них дві: відсутність чіткої нормативної бази, яка б регулювала діяльність бізнес-інкубаторів, і недостатня їх підтримка на державному та місцевому рівнях.

У сучасних умовах не існує загальнодержавних нормативних актів, які б регулювали функціонування бізнес-інкубаторів в Україні. Це призводить до багатоваріантності форм і механізмів, на основі яких створюються бізнес-інкубатори. Але це – зовнішній наслідок відсутності єдиної системи врегулювання. Головна складність полягає в тому, що, не маючи нормативної бази та чітко визначених умов і гарантій, бізнес-інкубатори в переважній своїй частині не зацікавлені у здійсненні ефективної інноваційної діяльності. Тому вкрай важливо найближчим часом нормативно врегулювати основні параметри їх функціонування.

Крім нормативного врегулювання діяльності бізнес-інкубаторів вкрай нагальною є проблема забезпечення їх державної підтримки. Причому ця підтримка повинна здійснюватися на всіх рівнях – від місцевого до загальнодержавного. Бізнес-інкубатори просто не зможуть у повній мірі функціонувати та здійснювати ефективно інноваційну діяльність без розгалуженої державної підтримки, враховуючи надризиковий характер інноваційних процесів. Не став виключенням і ББІ. На стадії становлення (1998 – 2000 рр.) кошти від його діяльності склали лише 11,33% від загального обсягу фінансування [33, 43].

У даний час кошти державного та місцевих бюджетів суттєво обмежені. Однак їх необхідно сконцентрувати та направити на підтримку діяльності 10-15 найбільш плідно працюючих бізнес-інкубаторів. Враховуючи, що Білоцерківський інноваційний бізнес-інкубатор визнано найкращим бізнес-інкубатором в Україні, його нароби можуть стати методологічним фундаментом для розвитку бізнес-інкубації в Україні з подальшим широким використанням при створенні аналогічних структур наступних поколінь.

Висновки

Технопарки виявили значну ефективність у вітчизняній економіці в умовах забезпечення в повному обсязі спеціального режиму їх інноваційної діяльності. Ліквідація податкових і митних пільг для технопарків є економічно не обґрунтованою та недоцільною і призведе до ліквідації більшості з них або до перепрофілювання їх діяльності на менш ризикову, ніж інноваційна. Бізнес-інкубація не набула у вітчизняній економіці суттєвого розвитку, і є лише нечисленні приклади її успішного здійснення. Для розвитку

інкубаторів бізнесу в Україні необхідно законодавчо врегулювати діяльність цих структур і забезпечити їм відповідну державну підтримку.

Подальші дослідження в цьому напрямі необхідно спрямувати на вивчення технологій активізації інноваційного процесу на мікрорівні.

Література

1. Симоненко Ю.Г. Удосконалення організаційно-економічного механізму створення технопарків: Дис. ... канд. екон. наук: 08.06.01 / Національний авіаційний ун-т. – Київ, 2003. – 196с.
2. Черноіванова О.М. Особливості функціонування та розвитку технологічних парків і технополісів у світовому господарстві: Дис. ... канд. екон. наук: 08.05.01 / Донецький національний ун-т.– Донецьк, 2002. – 243 с.
3. Парки: світовий та український досвід. – Вид. 2-е, виправ. та доп. / Під ред. Д.В. Табачника. – К.: Технопарк “Інститут електрозварювання імені Є.О. Патона”, 2004. – 48 с.
4. Черноіванова О.М. Особливості функціонування та розвитку технологічних парків і технополісів у світовому господарстві: Автореф. дис. ...канд. екон. наук: 08.05.01 / Донецький національний ун-т. – Донецьк, 2002. – 19 с.
5. Дацій О.І. Сучасна діяльність та розвиток технологічних парків і технополісів. – Запоріжжя : ЗІДМУ, 2004. – 48с.
6. Технологічні парки України / В.П. Семиноженко, Б.В. Гриньов, І.Б. Гагауз та ін. – Харків: Видав. центр НТУ “ХПІ”, 2002. – 182 с.
7. Шолохов В. Бизнес-инкубаторы в мире и Украине // ММ. Деньги и технологии. – 2001. – №4. – С. 22-27.
8. Основы построения бизнес-инкубаторов / О.В. Айгистова, В.Л. Горбунов и др. – М.: Логос, 1999. – 124 с.

9. Закон України “Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків” від 16 липня 1999 р. № 991-XIV із змінами і доповненнями за станом на 25.05.2005 р. // www.rada.gov.ua.

10. Технопарки та інноваційний розвиток економіки України // За матеріалами Комітету з питань науки і освіти Верховної Ради України. – Київ, 2000. – 5 с.

11. Висновки учасників робочої наради-семінару експертів та представників технопарків з проблем сучасного стану розвитку інноваційних структур економіки в Україні (15 березня 2005 р., Центр досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М.Доброва НАН України) // За матеріалами Комітету з питань науки і освіти Верховної Ради України. – Київ, 2005. – 3 с.

12. Наказ Міністерства освіти і науки України від 17.04.2003 р. № 245 “Про затвердження Положення про порядок здійснення моніторингу виконання інвестиційних та інноваційних проектів за пріоритетними напрямками діяльності технологічних парків” із змінами і доповненнями за станом на 25.05.2005 р. // www.rada.gov.ua.

13. Закон України “Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків “Напівпровідникові технології і матеріали, оптоелектроніка та сенсорна техніка”, “Інститут електрозварювання імені Є.О. Патона”, “Інститут монокристалів” від 16 липня 1999 р. № 991-XIV // Відомості Верховної Ради України. –1999. – № 40. – 8 жовт. – С. 817 – 820.

14. Семиноженко В. Технологические парки Украины: первый опыт формирования инновационной экономики // Экономика Украины. – 2004. - №1. – С. 16-21.

15. Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про Державний бюджет України на 2005 рік” та деяких інших законодавчих актів України” від 25.03.2005 р. № 2505-IV // www.rada.gov.ua.

16. Лазутін Г.І. Державне регулювання інноваційної сфери: Дис. ... канд. екон. наук: 08.02.03 / НАН України. Ін-т економічного прогнозування. – Київ, 2003. – 201с.

17. Клименко Н.Г. Державне регулювання інноваційно-інвестиційного розвитку регіону: Автореф. дис. ... канд. наук з держ. управління: 25.00.02 / Національна академія держ. управління при Президентові України. Одеський регіональний ін-т держ. управління. – Одеса, 2005. – 19с.

18. Ли Цзиньбо. Государственное регулирование инновационных процессов в экономике переходного периода: Дис. ... канд. экон. наук: 08.02.03 / Харьковский национальный ун-т им. В.Н.Каразина. – Харьков, 2002. – 182 с.

19. Саверченко О.О. Механізм державного регулювання науково-технологічного та інноваційного розвитку: Автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.02.02 / НАН України. Центр досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М.Доброва. – Київ, 2005. – 22с.

20. Скиба Г.Г. Державне регулювання інвестиційної та інноваційної діяльності в умовах спеціальних економічних зон і територій пріоритетного розвитку: Дис. ... канд. наук з держ. управління: 25.00.04 / Донецька держ. академія управління. – Донецьк, 2002. – 226с.

21. Чернов С.О. Державний механізм регулювання інноваційних процесів на основі дослідження та оцінки конкурентоспроможності промислової продукції: Автореф. дис. ... канд. наук з

держ. управління: 25.00.02 / Донецький держ. ун-т управління. – Донецьк, 2005. – 20с.

22. Чеботарьов В.П. Організація регулювання економіки України в інноваційному аспекті: Дис. ... канд. екон. наук: 08.02.03 / Харківський держ. ун-т. – Харків, 1998. – 192с.

23. Маковеев П.С., Шарко М.В. Организация, регулирование и управление инновационно-инвестиционной деятельностью в Украине. – Херсон : ХДТУ, 2004. – 235с.

24. Реструктуризация промышленности в европейских странах с переходной экономикой: нормативная основа и роль инноваций: Краткий отчет. – Нью-Йорк; Женева: ООН, 2003. – 51 с.

25. Мамутов В.К., Чувпило О.О. Господарче право зарубіжних країн: Підручник. – К.: Ділова Україна, 1996. – 352с.

26. Галиця І.О. Державне підприємство та управління державними підприємствами в перехідній економіці // Вісник Української акад. держ. управління при Президентові України. - 1996. - № 3. – С. 76-87.

27. Галиця І. Деякі аспекти приватизації в країнах з розвинутою ринковою економікою // Вісник Української акад. держ. управління при Президентові України. – 1997. - № 3-4. – С. 98- 103.

28. Галиця І.А. Индустриализация науки в глобально – постиндустриальной среде развития // Экономические инновации. – Вып. 12. – Одесса: ИПРЭИ НАН Украины, 2001. – С.42-46.

29. Галиця І.А. Принципы организации и функционирования инновационных концернов // Економіка промисловості. – 2000. - №2. – С. 73-85.

30. Галиця І.А. Структура и механизм функционирования инновационных концернов // Економіка промисловості. – 2000. - №3. – С. 93-101.

31. Инкубаторы предпринимательства / Д. Лавел, К.

Засядлы, К. Круковски и др.: Пер. с польск. – К.: УАБІІЦ, 2002. – 168 с.

32. Современные инновационные структуры и коммерциализация науки / Под ред. А.А. Мазура. – К.: ТП "ИЭ им. Е.О. Патона", 2000. – 256 с.

33. Аксенов Г.Н., Ларин Л.К., Пааль Н.А. Азбука и практика бизнес-инкубации. – К.: Планета людей, 2004. – 104 с.

34. Практика работы Белоцерковского инновационного бизнес-инкубатора. – Белая Церковь: БИБИ, 2005. – 31с.